

FAGSKOLEN I VESTFOLD

STUDIEPLAN

FOR

HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG

FHE 2017-19

Studieplanen bygger på:

Nasjonal plan for fagskoleutdanning i helse, aldring og aktiv omsorg, godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) 4. februar 2011, rev. 01.05.2015

Sist revidert: 16.08.2017

Innhold

1 FAGSKOLEUTDANNING I HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG	4
1.1 FAGSKOLEUTDANNINGENE I HELSE- OG OPPVEKSTFAG	4
1.2 LOV OM FAGSKOLEUTDANNING	4
1.2 BAKGRUNN FOR FAGSKOLEUTDANNING I HELSE, ALDRING OG AKTIV OMSORG	4
2 FORVENTET LÆRINGSUTBYTTE.....	5
2.1 OVERORDNEDE LÆRINGSUTBYTTEBESKRIVELSER	6
3 OPPTAKSKRAV	7
3.1 REALKOMPETANSE	7
4 DIGITALE FORUTSETNINGER.....	7
5 UTDANNINGENS OPPBYGNING OG ORGANISERING.....	7
5.1 OVERSIKT OVER EMNENE	8
5.2 OVERSIKT OVER STUDIETS OMFANG.....	8
5.3 SAMMENHENG MELLOM EMNENE	9
6 UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER.....	9
6.1 SAMARBEID MED YRKESFELTET	10
6.2 FORELESNING	10
6.3 VEILEDNING.....	10
6.4 MAPPEMETODIKK	10
6.5 GRUPPEARBEID	11
6.6 PRAKSIS	11
6.7 HOVEDPROSJEKT	12
7 EVALUERING AV STUDIET.....	12
8 VURDERING	12
8.1 MAPPEVURDERING	13
8.2 VURDERING AV PRESENTASJONSMAPPER MED MUNTLLIG HØRING	13
8.3 VURDERING AV PRAKSIS.....	13
8.4 VURDERING AV HOVEDPROSJEKT MED MUNTLLIG HØRING	13
8.5 BESKRIVELSE AV KARAKTERSKALAEN	14
9 VITNEMÅL.....	14
10 UTDANNINGENS FAGLIGE INNHOLD	15
10.1 EMNE 1: FELLES GRUNNLAG FOR FAGSKOLEUTDANNINGENE I HELSE- OG OPPVEKSTFAG	15
10.2 EMNE 2: HELSEFREMMENDE OG SYKDOMSFØREBYGGENDE ARBEID	19
10.3 EMNE 3: BEHANDLING, PLEIE OG OMSORG VED SYKDOM, SKADER OG FUNKSJONSNEDESETTELSE	22
10.4 EMNE 4: ORGANISERING, SYSTEM OG LEDELSE	26
10.5 PRAKSIS	29
10.6 EMNE 5: HOVEDPROSJEKT	31
11 OVERSIKT MAPPEKRAV (EMNE 1-4)/ARBEIDSKRAV (PRAKSIS OG EMNE 5).....	33

VEDLEGG 1 FORMELLE KRAV OG VURDERINGSKRITERIER FOR MAPPEKRAV	35
VEDLEGG 2 FORMELLE KRAV OG VURDERINGSKRITERIER FOR PRESENTASJONSMAPPER M/MUNTLLIG HØRING	36
VEDLEGG 3 FORMELLE KRAV OG VURDERINGSKRITERIER FOR HOVEDPROSJEKT M/MUNTLLIG HØRING	37

1 Fagskoleutdanning i Helse, aldring og aktiv omsorg

1.1 Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag

Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag har som overordnet mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk standard som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere og brukere/pasienter. Studentene skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling med klar forankring i arbeidslivet. Utdanningene gir formalisert kompetanse på fagskolenivå. Hovedintensjonen er å sikre et ensartet faglig nivå, og gjøre de enkelte fagskoleutdanningene innen hvert fagområde likeverdige i hele landet. Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse – og sosialsektoren.

1.2 Lov om fagskoleutdanning

Lov om fagskoleutdanning ble vedtatt i 2003, revidert sist i 2016. Loven gjelder for den som tilbyr fagskoleutdanning (tilbyder), og som har søkt eller søker Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning, NOKUT, om godkjenning av fagskoleutdanningen. Med fagskoleutdanning menes korte yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår (normert tid). En fagskoleutdanning skal være praktisk og yrkesrettet, mens en høgskoleutdanning er akademisk og forskningsbasert.

1.2 Bakgrunn for fagskoleutdanning i Helse, aldring og aktiv omsorg

Fagskoleutdanningen *Helse, aldring og aktiv omsorg* har som mål å utdanne yrkesutøvere som har kunnskap om aldring, Eldres helse og om helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid for eldre og som kan anvende kunnskap om den geriatrike pasienten til å delta i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar brukerens behov for pleie og omsorg. Studentene skal etter fullført utdanning kunne utføre pleie og omsorg til eldre pasienter i og utenfor institusjon. Utøvelsen skal være i samsvar med helselovgivningens krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp. Studentene skal gjennom utdanningen utvikle sin personlige og faglige kompetanse til å kunne utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den eldre brukerens individuelle behov. Fagskoleutdanning i *Helse, aldring og aktiv omsorg* har et klart brukerperspektiv, der ideologi og lovgivning ligger til grunn for utvikling av relasjonskompetanse hos den enkelte student. I studiet utvikles bevissthet om betydningen av tverrfaglig samarbeid innen og mellom forvaltningsnivåene. Det legges stor vekt på å utvikle samhandlingskompetanse.

Denne studieplanen for fagskoleutdanning i *Helse, aldring og aktiv omsorg* er en videreutvikling av Fagskolen i Vestfold sin godkjente studieplan i eldreomsorg. Den bygger på anbefalt *Nasjonal plan for Fagskoleutdanning i Helse, aldring og aktiv omsorg* som ble godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag (NUFHS), nå Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO), 4.februar 2011.

Helse- og oppvekstsektoren står overfor store utfordringer i årene framover. Demografisk utvikling, med blant annet økende andel eldre i befolkningen, stadig høyere levealder og samfunnsutviklingen

forøvrig, gir økt etterspørsel etter alle typer helse- og sosialtjenester, ikke minst innen eldreomsorg. Brukerne og deres pårørende stiller også store krav til kvalitet på tjenestene og muligheter for aktiv deltagelse i utforming av tjenestetilbudet. Det er viktig for velferdssamfunnet at vi greier å rekruttere, utdanne og beholde kompetent personell. Fagskoleutdanning i *Helse, aldring og aktiv omsorg* vil kunne gi ansatte i sektoren spisskompetanse innen helse- og omsorgstjenester for eldre.

Kompetanseløft 2020 er regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Formålet med planen er å bidra til en faglig sterk tjeneste, og å bidra til å sikre at den kommunale helse- og omsorgstjenesten har tilstrekkelig og kompetent bemanning. *Meld. St. 26 (2014–2015), Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet*, framhever behovet for å se den kommunale helse- og omsorgstjenesten som en helhet. Den trekker fram utfordringene på kompetanse- og ledelsesområdet og viser til tidligere vedtatt politikk på kompetansefeltet som framgår av *Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg* og *Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd*.

Meld. St. 47 (2008-2009) - Samhandlingsreformen, ble innført i 2012. Målet med Samhandlingsreformen er å bedre folkehelse og bedre helse- og omsorgstjenester på en bærekraftig måte. Strategiene er å forebygge mer, behandle tidligere og samhandle bedre. Pasienter og brukere skal få tidlig og god hjelp nærmest mulig der de bor. Man skal få rett behandling til rett tid på rett sted, gjennom en helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjeneste som er tilpasset den enkelte bruker. Det kreves nødvendig kompetanse for å ta imot nye og mer kompliserte brukergrupper.

2 Forventet læringsutbytte

Læringsutbyttet for utdanningen deles inn i områdene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Læringsutbyttebeskrivelsene tilsvarer nivå 5.1 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Læringsutbytte for de enkelte emnene er beskrevet under hvert enkelt emne.

Kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse beskrives som:

Kunnskap	Ferdigheter	Generell kompetanse
Kunnskaper er: forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområder og / eller yrker.	Ferdigheter er: evne til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter: kognitive, praktiske og evnen til kommunikasjon.	Generell kompetanse er: Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på en selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i studier og yrke.

2.1 Overordnede læringsutbyttebeskrivelser

Overordnede læringsutbyttebeskrivelsene (O-LUB) for studiet er:

Kunnskap	Kandidaten • har kunnskap om aldring, Eldres helse og om helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid for eldre • har kunnskap om hva som kjennetegner den geriatriske pasienten og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos eldre • har innsikt i verdier og lovverk for helse- og omsorgssektoren, samt i nasjonale anbefalinger og retningslinjer for arbeid med og kvalitet på helsetjenester til eldre • har kunnskap om organisering av eldreomsorgen og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidspartnere i ulike pasientforløp • kan oppdatere sin kunnskap om Eldres helse og sykdom, helsefremming, forebygging, rehabilitering og utøvelse av omsorg til eldre • forstår at eldre er en ressurs, og at helsefremmende og forebyggende arbeid blant eldre og en velfungerende eldreomsorg bidrar til verdiskaping i samfunnet
Ferdigheter	Kandidaten • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede eldre om livsstilsendringer og om mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om aldring, og om sykdom, skade og funksjonsnedsettelse hos eldre, til å kartlegge og identifisere ressurser og behov, funksjonsnivå og helsesvikt • kan anvende kunnskap om den geriatriske pasienten til å delta i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar brukerens behov for pleie og omsorg • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos eldre brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan kartlegge situasjoner i møte med eldre brukere, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger knyttet til arbeid med eldre
Generell kompetanse	Kandidaten • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den eldre brukerens integritet, og faglig forsvarlighet • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den eldre brukerens individuelle behov • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til eldre brukere • kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenester til eldre • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester til eldre, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen

3 Opptakskrav

Krav til opptak er fullført og bestått videregående opplæring med fagbrev/yrkeskompetanse fra studieretning for helse- og oppvekstfag, med fagbrev/yrkeskompetanse som helsefagarbeider, helsesekretær, tannhelsesekretær, ambulansarbeider, fotterapeut, aktivitørutdanning. Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve. Det kan gjøres opptak på grunnlag av realkompetansevurdering (se 3.1).

3.1 Realkompetanse

Det kan i særskilte tilfelle gjøres opptak på grunnlag av realkompetansevurdering etter følgende kriterier: Studenten har fem årsverk relevant yrkeserfaring og i tillegg kompetanse tilsvarende Vg3-nivå for yrkene nevnt under opptakskrav. Relevant yrkeserfaring kan være arbeid fra sykehjem, hjemmesykepleie, omsorgsboliger eller lignende. Skolen vurderer søkerens realkompetanse gjennom samtale og dokumentasjon.

Søkere med fullført videregående opplæring fra de andre nordiske landene er kvalifiserte for opptak når den videregående opplæringen i de respektive landene gir generelt opptaksgrunnlag til tertiærutdanning tilsvarende norsk fagskoleutdanning. I tillegg må fagbrevet/yrkeskompetansen fra hjemlandet tilsvare samme faglige krav som norsk fagbrev/yrkeskompetanse i helsefagarbeider, helsesekretær, tannhelsesekretær, ambulansarbeider, fotterapeut, aktivitørutdanning.

Søkere utenfor Norden må dokumentere opplæring og praksis ved autorisert translatør, og ha bestått eller ha likeverdig realkompetanse tilsvarende fagbrev/yrkeskompetanse nevnt under opptakskrav. Søkere må ha kunnskaper i norsk tilsvarende test for høyere nivå.

4 Digitale forutsetninger

Studenten må disponere egen PC. Studiearbeid, mappekraft/arbeidskrav, undervisningsgrunnlag, informasjon og innleveringer gjøres på nett via skolens læringsplattform. Studenten får opplæring i skolens digitale læringsplattform, for tiden It's Learning. Skolen har systemansvarlig som vedlikeholder skolens datautstyr og yter service til studenter, i tillegg til muligheten for support gjennom hjelpdesk i fylkeskommunen. Det er tilgang til trådløst internett over hele skolen, hvor studenten kan kople seg på med egne bærbare maskiner. Studenten har tilgang til kopimaskiner og skrivere. Studentene vil også ha mulighet for å laste ned Office 365.

5 Utdanningens oppbygning og organisering

Studietilbudet er basert på et heltidsstudium med en normert studietid på ett år. Utdanningen er organisert som et deltidsstudium over 2 år med en undervisningsdag og en dag med organisert veiledning per uke. Studiet er lagt opp med 5 emner med teoretisk innhold, i tillegg kommer praksis som eget emne. Praksis, som utplassering eller utviklingsarbeid, går over 10 uker og er en obligatorisk del av utdanningen. Fagskolen har utarbeidet egne retningslinjer for praksis gjennomført som praksisutplassering/utviklingsarbeid på egen arbeidsplass.

Teoriundervisning og veiledning utgjør i snitt 8 timer i uken og studenten har ansvar for å delta aktivt i opplæringen. Det forventes at studentens selvstudium utgjør omtrent 9 timer pr uke. Total omfang iberegnet egenstudier antas å være ca. 1600 timer.

5.1 Oversikt over emnene

Emne 1. Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag 1a. Arbeidsformer og metoder i studiet 1b. Helse- og sosialfagene i samfunnet 1c. Etikk 1d. Kommunikasjon og samhandling 1e. Sosiologi og psykologi 1f. Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk	14 fp
Emne 2. Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid 2a. Helse, aldring og aktiv omsorg 2b. Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid 2c. Rehabilitering	9 fp
Emne 3. Behandling, pleie og omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse 3a. Den geriatriske pasienten 3b. Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre 3c. Forvirringstilstand (delirium) 3d. Demens 3e. Psykiske lidelser hos eldre	16 fp
Emne 4. Organisering, system og ledelse 4a. Aktører i pasientforløpet 4b. Organisering av eldreomsorgen 4c. Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy 4d. Kommunikasjon og veiledning	7 fp
Praksis	
Emne 5. Hovedprosjekt	14 fp
Sum	60 fp

5.2 Oversikt over studiets omfang

Emne	Fagskolepoeng	Uker heltid	Uker deltid
Emne 1	14	9	18
Emne 2	9	6	12
Emne 3	16	9	18
Emne 4	7	4	8
Praksis		10*	10*

Emne 5	14	9	18
Totalt	60	37	74

*10 uker praksis utgjør ca 25% av samlet studietid og tas fra emne 2-5.

5.3 Sammenheng mellom emnene

Denne studieplanen i *helse, aldring og aktiv omsorg* er bygget over samme lest som andre fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfag med utgangspunkt i anbefalte planer fra Nasjonalt utvalg for helse- og oppvekstfag. Emne 1, Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag, skal bidra til at studentene utvikler nødvendig kunnskap og forståelse i en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse- og sosialtjenestene. Sentrale temaer i emne 1 danner basis og skal videreføres i de fagspesifikke emnene 2- 4. De fagspesifikke emnene bygger også på hverandre og bør gjennomføres i kronologisk rekkefølge.

Emne 2 omhandler kunnskap og ferdigheter knyttet til helsefremmende og forebyggende arbeid for å bedre helse og livskvalitet, for å hindre utvikling av sykdom og for å begrense følger av sykdom hos den eldre pasienten. Emnet fokuserer på å kartlegge og identifisere pasientens ressurser og behov for tiltak knyttet til helsefremming, forebygging og rehabilitering, for å kunne styrke muligheten til å mestre de utfordringer og belastninger eldre pasienter utsettes for. Emne 3 tar for seg somatiske sykdommer hos eldre, demens og psykiske lidelser og delirium med tanke på forekomst, mulige årsaker, symptomer, diagnostisering og behandling. Fokuset ligger på den geriatrike pasienten og hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen. Emnet omhandler også hvordan sykdom griper inn i den eldre pasientens liv og de reaksjoner og behov for pleie og omsorg som oppstår som følge av sykdommene. Dette er grunnleggende kompetanse for å kunne møte og arbeide med eldre pasienter. Emne 4 handler om ulike aktører, organisering og samhandling i pasient- og omsorgsforløpene. Emnet skal også gi studentene kunnskaper og ferdigheter i kommunikasjon og veiledning og forberede studentene på praksisperioden.

Etter emnene 1 - 4 følger praksis, enten som praksisutplassering eller utviklingsarbeid på egen arbeidsplass. Gjennom praksis blir studenten utfordret på å anvende ny kunnskap og nye ferdigheter i yrkesutøvelsen. Formålet er også å utvikle holdninger til egen yrkesutøvelse gjennom refleksjon rundt forholdet mellom teori og praksis. I emne 5 vil studenten på bakgrunn av de foregående emnene og praksis fordype seg i og drøfte en selvvalgt faglig problemstilling.

6 Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Utdanningen innebærer at studenten er i en prosess både i forhold til faglig og personlig utvikling. Gjennom pedagogisk ledelse skal studenten trekkes aktivt med i egen læringsprosess. Det forventes at den enkelte student viser initiativ, og tar ansvar for egen læring og felles læringsmiljø. Studenten skal reflektere over egen læringsprosess gjennom hele utdannelsen og det vil bli lagt vekt på individuelle refleksjonsnotater og logg.

Prosesslæring vil tilstrebes ved at studentens egne erfaringer, praksiskunnskaper og teoretiske kunnskaper brukes gjennom utdanningen i form av diskusjoner og dialoger. Læringsaktivitetene skal være relevante og hensiktsmessige for å oppnå læringsutbyttet for utdanningen. Dette innebærer at

studenten i tillegg til faglig utvikling også skal utvikle evne til samarbeid, kommunikasjon og praktisk yrkesutøvelse. Studenten har praktisk erfaring innen egne fagområder, og denne gir anledning til å legge til rette for erfaringsbaserte læringsformer. Variasjon i valg av læringsaktiviteter er nødvendig for å oppnå en helhetlig kompetanse som omfatter både kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.

6.1 Samarbeid med yrkesfeltet

For å sikre fagskoleutdanningens yrkesretting, har skolen inngått samarbeidsavtaler med aktører i feltet, blant annet om deltakelse i fagråd sammen med fagskolens ledelse, lærere og studentrepresentanter. Fagråd har møte to ganger pr. år, for å arbeide med en kontinuerlig forbedring av utdanningen og for å sikre at den er i tråd med praksisfeltets ønsker og behov. Fagskolen har også samarbeid med virksomheter i yrkesfeltet angående praksis.

6.2 Forelesning

Forelesninger skal gi et innblikk i de ulike tema. Forelesningene skal hjelpe studenten til å få et bedre overblikk og forståelse for fagene, og ikke minst inspirere studenten til å søke mer kunnskap.

6.3 Veiledning

I utdanningen vil veiledning spille en sentral rolle som læringsaktivitet. Studenten vil oppleve å få veiledning både i studiesituasjonen på skolen, i arbeidet med mappekav, i praksis og i forbindelse med avsluttende oppgave (hovedprosjekt). Veiledningen skal fungere som et bindeledd mellom personlig kompetanse, teoretisk kunnskap og yrkesspesifikke ferdigheter, som er sentrale begreper i utviklingen av en yrkesidentitet og samlet profesjonell kompetanse. I studiesammenheng er veiledning først og fremst en arena for samtaler rundt ulike deler av den utviklingen studenten skal igjennom i løpet av studiet.

Det finnes en rekke definisjoner på begrepet veiledning, den skal være støttende og igangsettende i forhold til studentens læringsbehov og den har et helt klart kontrollaspekt i seg i forhold til å vurdere studentens teoretiske kunnskaper, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. Studenten og veileder skal ha en felles forståelse med henblikk på veiledningens form og innhold. Veiledningen er studentens arena og det som skjer må være tilpasset studentens forutsetninger og behov.

6.4 Mappemetodikk

Mappemetodikk benyttes for å få bedre sammenheng og helhet i læringsprosessen. Dette oppnås blant annet ved at innleveringer ikke er avsluttet i det øyeblikk de er levert, men at de i større grad benyttes som et ledd i læringsprosessen og som et grunnlag for veiledning til studenten om hva det må arbeides videre med. Forutsetningen er også at det skal være en tettere dialog mellom faglærer og student om progresjon og utvikling i læringen, noe som innebærer at lærer og student går gjennom innholdet i mappekavene. Studenten skriver til slutt en refleksjon som skal inneholde beskrivelse av arbeid som er gjort, egen vurdering av arbeidet og synspunkter rundt egen progresjon og læring.

6.5 Gruppearbeid

Gruppearbeid benyttes gjennom hele studietiden. Ved studiestart etableres basisgrupper på ca. 3 – 5 studenter i hver gruppe. Gruppene vil kunne variere i sammensetning og størrelse gjennom studiet og har som hensikt å stimulere til tverrfaglig samarbeid, økt samhandling og styrking av relasjonskompetansen. Gruppearbeid er obligatorisk og forpliktende. Gruppene må utarbeide en gruppekontrakt og de må føre logg og skrive refleksjon over egen læring.

En gruppekontrakt er ikke bare et krav fra skolen, den er også et godt arbeidsredskap for samarbeidet i gruppa. Kontrakten bør f.eks. inneholde:

- Hvem kontrakten omfatter
- Når og hvor skal gruppa møtes.
- Taushetsplikt
- Studentenes spesifikke ansvar
- Studentenes faglige og personlige læringsmål
- Studentenes forventinger til gruppearbeidet

6.6 Praksis

Praksis er en egen obligatorisk del av studiet og er en viktig læringsarena for å oppnå utdanningens læringsutbytter. Praksis skal bidra til å styrke studentens selvfølelse og motivasjon for egen utvikling. Praksis gjennomføres i 4. semester av utdanningen. For å sikre kontinuitet legges praksisperioden i sin helhet til etter bestått eksamen for emne 2, 3 og 4, før hovedprosjekt, emne 5. Praksisperioden strekker seg over ti uker. Det er utarbeidet egne læringsutbyttebeskrivelser for praksis.

Det er mulig å velge mellom to ulike former for gjennomføring:

1. *Praksis gjennomført som praksisutplassering* på arbeidsplasser som tilbyr helsetjenester til eldre mennesker. Praksisutplassering kan skje i sykehjem, omsorgsbolig, hjemmesykepleien, bofelleskap, dagsenter, eldrecenter, helsehus, sykehus etc. og er egnet for studenter som ikke har praksis fra slikt type arbeid og/eller som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Praksisplassen og gjennomføringen må alltid godkjennes av skolen. Praksis består av fire dager praksis og en studiedag i uken. For at praksisperioden skal kunne vurderes til bestått, må studenten ha vært tilstede minimum 90 % av den planlagte praksistiden. Fravær ut over 10 % må tas igjen etter nærmere avtale. Fagskolen har utarbeidet egne retningslinjer for praksis som praksisutplassering.

2. *Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass* er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet (minimum 50 % stilling). Studenten må i praksisperioden gjøre et utviklingsarbeid innen helse, aldring og aktiv omsorg på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer. Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker får andre oppgaver og økt ansvar. Fagskolen har utarbeidet egne retningslinjer for praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass.

Veiledning i praksis er en forutsetning for å oppnå utdanningens læringsutbytte og ved begge former for praksis blir studenten fulgt opp av skolens faglærer og praksisplassens veileder. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å tydeliggjøre den enkelte students personlige og faglige utvikling og som derigjennom bygger opp sin kompetanse i arbeidet med pasienter innenfor fagområdet helse, aldring og aktiv omsorg. Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende eller høyere utdanning enn studenten og arbeide i minimum 75% stilling.

I løpet av praksisperioden vil det være to skoledager på Fagskolen. Her legges det opp til at studentene skal dele erfaringer fra praksis, få veiledning på arbeidskrav og ha refleksjon knyttet til opplevelser i praksis.

6.7 Hovedprosjekt

Hovedprosjekt er et eget emne som gjennomføres mot slutten av studiet (4. semester). Hovedprosjektet er en individuell oppgave. Fagskolen har utarbeidet egne retningslinjer for gjennomføring av hovedprosjekt.

Prosjektet skal være praksisrettet og konkret knyttet til gjennomgått praksis samt ett eller flere temaer i utdanningens fagspesifikke emner. Studenten skal gjennom hovedprosjektet vise refleksjon og anvende relevant teori og erfaringer fra praksis. Gjennom forberedelse og planlegging skal studenten utarbeide og levere en prosjekt- og framdriftsplan med problemstilling, relevante overordnede læringsutbyttebeskrivelser for utdanningen (se side 6), framdriftsplan for hovedprosjektet og forslag til aktuell litteratur. Prosjekt- og framdriftsplanen med tema og problemstilling skal godkjennes av faglærer. Tema for hovedprosjektet skal bestemmes av studenten med veiledning fra faglærer. Det kan også være naturlig å samarbeide med praksisplass/relevant arbeidssted under valg av tema.

Studenten får tilbud om inntil 4 timer veiledning fordelt på perioden. Det vil være to skoledager knyttet til hovedprosjektet. Her legges det blant annet opp til at studenten presenterer prosjektet for medstudenter og ber om innspill fra dem. Studenten har et selvstendig ansvar for å ha et veiledningsprodukt og avtale tidspunkt for veiledning med faglærer.

7 Evaluering av studiet

Etter hvert emne, praksisperioden og etter hovedprosjektet, avsettes det tid til prosessevaluering for å fremme videre læring og utvikling. Evaluering av emnet gjennomføres på skolens digitale læringsplattform. Evalueringen er beskrevet i skolens kvalitetssystem. Hensikten med evalueringsordningen er å gi studenten, læreren og fagskolen regelmessig informasjon om undervisningens kvalitet i forhold til studentens faglige og personlige utvikling.

8 Vurdering

Vurderingsformene har sammenheng med utdanningens læringsutbytte, innhold og læringsaktiviteter. Eksamen følger bestemmelser gitt i Lov om fagskole og anbefalinger gitt i Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, generell del.

8.1 Mappevurdering

Mappevurdering benyttes for å få bedre sammenheng og helhet i læringsprosessen. Dette oppnås blant annet ved at innleveringer ikke er avsluttet i det øyeblikk de er levert, men at de i større grad benyttes som et ledd i læringsprosessen og som et grunnlag for veiledning til studenten om hva det må arbeides videre med. Forutsetningen er også at det skal være en tettere dialog mellom faglærer og student om progresjon og utvikling i læringen, noe som innebærer at lærer og student går gjennom innholdet i arbeidsmappa. Studenten skriver til slutt en refleksjon som skal inneholde beskrivelse av arbeid som er gjort, egen vurdering av arbeidet og synspunkter rundt egen progresjon og læring.

8.2 Vurdering av presentasjonsmapper med muntlig høring

I løpet av studiet er det to avsluttende mappevurderinger, en avsluttende mappevurdering i slutten av emne 1, og en etter de fagspesifikke emnene (ved avslutningen av emne 4). Studenten utarbeider og leverer inn presentasjonsmappe med et gitt antall godkjente og bearbejdede mappekrav. Intern og ekstern sensor gjør en samlet vurdering av presentasjonsmappen og den påfølgende muntlige høring (vedlegg 2).

Ved denne avsluttende mappevurderingen (eksamen) benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått.

8.3 Vurdering av praksis

Vurdering av studentens innsats i praksisperioden foregår kontinuerlig. Den fortløpende vurderingen skal ta hensyn til rammefaktorer for praksis, studiets læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner.

Praksisperioden gjennomføres over 10 uker med veiledning på egen yrkesutøvelse, av kvalifiserte praksisveiledere og av faglærer. Veiledningen skjer i forhold til læringsutbyttet beskrevet i studieplanen og studentens individuelle mål. I løpet av praksisperioden gjennomføres en midtvurdering og sluttvurdering. Læringsutbyttebeskrivelsene for praksisperioden og gjennomføringen av bestemte arbeidskrav skal danne grunnlag for vurdering av bestått/ikke bestått praksisperiode. Praksis begynner med plan- og målsamtaler med fokus på studieplanens og studentens egne mål og plan for praksis. Midtvurderingen danner grunnlag for studentens videre arbeid og fordypning i perioden. Sluttvurdering avspeiler studentens læringsutbytte for hele praksisperioden. Ved fare for ikke bestått praksis, skal studenten få skriftlig varsel senest 3 uker før praksisperioden er slutt. Fravær i praksisperioden på over 10 % medfører at det ikke er grunnlag for vurdering, og praksis vil bli vurdert til ikke bestått.

8.4 Vurdering av hovedprosjekt med muntlig høring

For å kunne gå opp til eksamen i emne 5 må studenten ha gjennomført praksis med bestått resultat og ha bestått eksamen i teoriemnene. Eksamen i emne 5 består i en skriftlig innlevering etterfulgt av en individuell muntlig høring. Hovedprosjektet utgjør et selvstendig emne og gis en egen emnekarakter.

I vurderingen av hovedprosjekt (emne 5) inngår skriftlig innlevering som etterfølges av muntlig høring, og det benyttes karaktersystemet ECTS (European Credit Transfer System) med karakterskalaen A, B, C, D, E, F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått.

8.5 Beskrivelse av karakterskalaen

Symbol	Betegnelse	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

9 Vitnemål

Etter fullført og bestått fagskoleutdanning i *Helse, aldring og aktiv omsorg* utstedes det vitnemål. På vitnemålet fremgår fagfelt og fordypning. Vitnemålet omfatter de emner som inngår i utdanningen med emnets omfang i fagskolepoeng og de karakterene som er oppnådd. Beskrivelse av hovedprosjektet vil også framgå. Vitnemålet merkes med begrepet *Vocational Diploma* (VD) med tanke på internasjonal bruk.

10 Utdanningens faglige innhold

10.1 Emne 1: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag

Emnekode	00HH12A
Omfang	14 fagskolepoeng
Innhold	Grunnelementer i helse- og sosialfagarbeidet og samfunnsfaglige emner.
Forutsetninger	Ingen
Læringsutbytte	Kunnskap Studenten • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • forstår kommunikasjonens betydning i samhandling med brukere, pårørende og kolleger • har innsikt i relevante lover og forskrifter innen helse- og omsorgssektoren som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå • har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer • har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk • har kunnskap om læring, studieteknikk, IKT og arbeidsformer i studiet Ferdigheter Studenten • kan anvende kunnskap yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- og omsorgssektoren • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren i egen yrkesutøvelse

	• kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet Generell kompetanse Studenten • har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen • ser betydningen av å reflektere over egen praksis og begrunner sine vurderinger faglig og etisk • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen atferd og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer • kan kommunisere og samhandle med brukere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet • kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at brukere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet • kan samarbeide og bygge relasjoner til medstudenter og kolleger • har forståelse for betydningen sosiologi, psykologi, etikk og kommunikasjon har i egen yrkesutøvelse
Sentrale temaer	1a. Arbeidsformer og metoder i studiet • Studieteknikk • Prosjekt- og utviklingsarbeid • Teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging • Refleksjon og refleksjonsmodeller • Aktiv læring • Informasjonsteknologi • Mappevurdering 1 b. Helse- og oppvekstfagene i samfunnet • Helse- og oppvekstfagenes utvikling • Teorier og begreper innen helse- og oppvekstfagene • Verdier og normer i samfunnet og i helse- og oppvekstfagene 1c. Etikk • Menneskesyn • Livssyn og verdier

- Menneskerettighetene
- Etikk og moral, verdier og prinsipper, etiske dilemmaer
- Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller
- Samfunnmessige perspektiv og utfordringer i helse- og sosialsektoren sett i forhold til verdier og normer
- Yrkesetikk
- Brukermedvirkning
- Makt, tvang og kontroll, samtykkekompetanse –

1d. Kommunikasjon og samhandling

- Kommunikasjonsteori
- Kommunikasjon i et hjelperperspektiv
- Konflikthåndtering
- Tverrkulturell samhandling og kommunikasjon
- Samhandling i grupper og i organisasjoner
- Relasjonskompetanse
- Veiledning

1e. Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk

- Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer
- Levekår og folkehelse
- Hverdagsmestring
- Lovverket som regulerer helse- og sosialsektorens virkefelt
- Helse- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå
- Offentlig og privat ansvar og omsorg
- Profesjonalisering i helse- og sosialsektoren
- Økonomi og finansiering
- Kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling
- Kunnskapsbasert praksis
- Omsorgsforskning

1f. Sosiologi og psykologi

- Familien som sosial og kulturell institusjon
- Helse- og sosial ulikhet
- Roller, makt og avmakt
- Utviklingsteorier
- Emosjoner, behov og motivasjon

	• Kriser og forsvarsmekanismer • Gruppesykologi og nettverksteori
Mappekrav	1. Etikk 2. Sosiologi og psykologi 3. Kommunikasjon 4. Stats- og kommunalkunnskap, helse – og sosialpolitikk
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 1). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering i emne 1
Litteratur	• Befring, A. K. (2015). <i>Helsepolitikk og ledelse: styringssystemet for staten, velferdsstaten og helsetjenesten</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Eide, H. & Eide, T. (2017). <i>Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling, konfliktløsning og etikk</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Eide, T. & Aadland, E. (2014). <i>Etikkhåndboka for kommunenes helse- og omsorgstjenester</i>. Oslo: Kommuneforlaget. • Grasaas, K. K., Sjursen, M. & Stordalen, J. (2014). <i>Etikk og kommunikasjon</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Helgesen, L. A. (2016). <i>Sosiologi og psykologi: for fagskoleutdanningene</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Skau, G. M. (2017). <i>Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker</i>. (5. utg.). Oslo: Cappelen Akademisk. • Helse og sosiallover www.lovdatab.no • Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat.
Tillegglitteratur	• Lingås, L.G. (2008). <i>Etikk og verdivalg i helse- og oppvekstfag</i>. Oslo: Gyldendal Forlag. • Nortvedt, M. W., Jamtvedt, G., Graverholt, B., Nordheim, L.V & Reinart, L. M. (2012). <i>Jobb kunnskapsbasert!: En arbeidsbok</i>. Oslo: Akribe • Orvik, A. (2015). <i>Organisatorisk kompetanse: Innføring i profesjonskunnskap og klinisk ledelse</i>. Oslo: Cappelen Damm AS.

10.2 Emne 2: Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid

Emnekode	00HH12B
Omfang	9 fagskolepoeng
Innhold	Emne 2 omhandler kunnskap og ferdigheter knyttet til helsefremmende og forebyggende arbeid for å bedre helse og livskvalitet, for å hindre utvikling av sykdom og for å begrense følger av sykdom hos den eldre pasienten. Emnet fokuserer på å kartlegge og identifisere pasientens ressurser og behov for tiltak knyttet til helsefremming, forebygging og rehabilitering, for å kunne styrke muligheten til å mestre de utfordringer og belastninger eldre pasienter utsettes for.
Forutsetninger	Bestått eksamen i emne 1
Læringsutbytte	Kunnskap Studenten • har kunnskap om aldringsteorier, og om aldring i et fysisk, psykisk, sosialt og kulturelt perspektiv • har kunnskap om eldre menneskers situasjon i dagens samfunn og om hva den eldre selv, helsepersonell og samfunnet kan gjøre for å fremme helse og forebygge sykdom • har kunnskap om funksjonsnedsettelse, funksjonshemning, habilitering og rehabilitering hos eldre • har kunnskap om mestring og mestringsstrategier hos eldre • har kunnskap om kartleggingsverktøy som brukes for å vurdere funksjonsevne og ADL-ferdigheter hos eldre, og risiko for ulykker i eldres bomiljø • har innsikt i nasjonale anbefalinger for ernæring og fysisk aktivitet • kan oppdatere sin kunnskap om hjelpemidler og tilpasning av omgivelser slik at eldre kan oppleve mestring og selvstendighet ved funksjonsnedsettelse og tap av ferdigheter • forstår at eldre er en ressurs, og at helsefremmende og forebyggende arbeid blant eldre bidrar til verdiskapning i samfunnet Ferdigheter Studenten • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede eldre om livsstilsendringer og om mestring når helse og funksjonsevne endres • kan kartlegge og identifisere den eldres ressurser og behov for tiltak, knyttet til ernæring, tannhelse, funksjonsnivå og sikkerhet i hjemmet

	Generell kompetanse Studenten • kan samarbeide med den eldre og de pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning og mestring, og som møter den Eldres behov for meningsfull aktivitet
Sentrale temaer	2a. Helse, aldring og aktiv omsorg • Det friske, eldre mennesket • Aldring og aldringsteorier • Livskvalitet • Eldre menneskers opplevelse av funksjonsnedsettelse • Eldre som pårørende • Mestring og mestringsstrategier • Aktivitet • Ensomhet og isolasjon • Søvnforstyrrelser • Bruk og misbruk av legemidler • Overgrep og vold mot eldre • Sorg og sorgreaksjoner • Krise og tapsreaksjoner 2b. Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid • Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid • Empowerment • Aktiv omsorg • Ernæring • Tannhelse • Fysisk aktivitet og trening • Intellektuell og mental aktivitet • Åndelig og eksistensielle behov • Sosialt nettverk og nettverksarbeid • Bolig og boformer • Kultur og kreativ omsorg • Forebyggende arbeid mot brann, fall og bruddskader • Helse i plan og universell utforming • Velferdsteknologi 2c. Rehabilitering • Funksjonsnedsettelse, fysisk, psykisk og sosialt • Rehabilitering og habilitering

	• Universell utforming og tilpassing • Motivasjonsteori • Undervisning, veiledning og rådgivning, individuelt og i grupper • Trening for å gjenvinne ferdigheter • Tekniske hjelpemidler • Nye arbeidsmønstre, alternative framgangsmåter og arbeidsteknikker • Tilrettelegging av omgivelsene i hjem, nærmiljø. • Likemannsarbeid og selvhjelpsgrupper • Bruker- og interesseorganisasjoner
Mappekrav	1. Helsefremmende og forebyggende arbeid for eldre 2. Rehabilitering
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 1). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering som omfatter de fagspesifikke emnene.
Litteratur	• Helsedirektoratet. (2012). <i>Kosthåndboka: Veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten</i>. Oslo: Helsedirektoratet. • Kirkevold, M., Brodtkorp, K. & Ranhoff, A. H. (Red.). (2014). <i>Geriatrisk sykepleie: God omsorg til den gamle pasienten</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Tuntland, H. & Ness, N. E. (2014). <i>Hverdagsrehabilitering</i>. Oslo: Gyldendal. • Helse- og sosiallover www.lovdato.no • Nasjonale planer og retningslinjer fra departement og direktorat
Tillegglitteratur	• Haugan, G. & Rannestad, T. (Red.). (2014). <i>Helsefremming i kommunehelsetjenesten</i>. Cappelen Damm AS. • Ivarsson, B. H. & Ortiz, L. (2016). <i>MI: Motiverende samtaler: En praktisk håndbok for eldreomsorgen</i>. Oslo: Gyldendal. • Tuntland, H. (Red.). (2005). <i>Aldring og livsvilkår</i>. Oslo: Damm og Søn. • Tuntland, H. (Red.). (2005). <i>Forebygging, rehabilitering og omsorg</i>. Oslo: Damm og Søn.

10.3 Emne 3: Behandling, pleie og omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse

Emnekode	00HH12C
Omfang	16 fagskolepoeng
Innhold	Emne 3 tar for seg somatiske sykdommer hos eldre, demens og psykiske lidelser og delirium med tanke på forekomst, mulige årsaker, symptomer, diagnostisering og behandling. Fokuset ligger på den geriatriske pasienten og hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen. Emnet omhandler også hvordan sykdom griper inn i den eldre pasientens liv og de reaksjoner og behov for pleie og omsorg som oppstår som følge av sykdommene.
Forutsetninger	Bestått eksamen i emne 1
Læringsutbytte	Kunnskap Studenten • har kunnskap om den geriatriske pasienten, polyfarmasi og om hvordan sykdom og funksjonssvikt kan opptre annerledes og mer komplekst hos eldre enn hos yngre mennesker • har kunnskap om aldersrelaterte sykdommer: diagnostikk, behandling, sykepleie, rehabilitering og lindrende omsorg • har kunnskap om demens, psykiske lidelser hos eldre og personsentrert omsorg • har innsikt i nasjonale planer, retningslinjer og anbefalinger knyttet til aldersrelaterte sykdommer og skader • har kunnskap om faglige verktøy for kartlegging av sykdom, skade og funksjonsnedsettelse hos eldre • kan oppdatere sin kunnskap om behandling, sykepleie, rehabilitering og lindrende omsorg ved sykdom, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre Ferdigheter Studenten • kan anvende kunnskap om den geriatriske pasienten, og om sykdom, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre, i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar den eldre behov for aktivitet, pleie og omsorg • kan kartlegge og rapportere tilstand og funksjonsnivå hos eldre ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan kartlegge utfordrende atferd, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for tilrettelegging og tillitsskapende tiltak

	• kan kartlegge situasjoner hos pasienter i livets slutfase, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan anvende kommunikasjonsformer og –teknikker for å oppnå tillit, brukermedvirkning og å unngå krenkelser og overgrep Generell kompetanse Studenten • kan utføre sitt arbeid i tråd med yrkesetiske retningslinjer og pasient- og brukerrettighetsloven, og kan ivareta brukerens integritet og faglig forsvarlighet i yrkesutøvelsen • kan utføre behandling, rehabilitering og lindrende omsorg til eldre pasienter med kroniske og progredierende sykdommer • kan utføre behandling, rehabilitering og lindrende omsorg til eldre pasienter med akutte sykdommer og skader • kan utføre behandling, rehabilitering og omsorg til eldre personer med sansesvikt og/eller andre funksjonsnedsettelse • kan utføre miljøbehandlingstiltak som ivaretar personsentrert omsorg for personer med demens og/eller psykiske lidelser
Sentrale temaer	3a. Den geriatriske pasienten • Sammenheng mellom aldersforandringer, sykdom og funksjon • Skrøpelige eldre • Multisykdom og sammensatte behov • Geriatrisk utredning 3b. Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre • Sansesvikt • Observasjoner og sykepleie til akutt syke gamle • Akutte sykdommer, funksjonssvikt og skader, diagnostikk, behandlingsprinsipper • Sykepleie til akutt syke, eldre pasienter • Progredierende og kroniske sykdommer, diagnostikk og behandlingsprinsipper • Sykepleie til eldre pasienter med progredierende og kroniske sykdommer • Medikamenter og medikamenthåndtering; observasjoner og bivirkninger. • Sykdom og konsekvenser for personlig hygiene, munnhelse, ernæring, bevegelse og aktivitet, eliminasjon, respirasjon og sirkulasjon • Smerter og smertelindring

	• Omsorg ved livets slutt 3c. Forvirringstilstand (delirium) • Delirium - diagnostikk og årsaker • Forebygging, tiltak og begrensning av delirium 3d. Demens • Biologiske, psykologiske og miljømessig aspekter ved demens, utredning og diagnostikk • Personentrert omsorg • Kommunikasjon og samhandling • Miljøbehandling- fysiske rammer og tilrettelegging, psykososialt miljø, metoder og aktiviteter • Forståelse av utfordrende atferd • Bruk av tvang, etiske og juridiske retningslinjer, utfordringer og dilemmaer • Samarbeid med pårørende 3e. Psykiske lidelser hos eldre • Psykiske lidelser, utredning og diagnostikk • Medikamentell og ikke-medikamentell behandling • Kommunikasjon og samhandling • Miljøbehandling- psykososialt miljø, metoder og aktiviteter • Bruk av tvang, etiske og juridiske retningslinjer, utfordringer og dilemmaer • Selvmord • Rusmisbruk
Mappekrav	1. Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse 2. Demens og personentrert omsorg 3. Forvirringstilstander og psykiske lidelser hos eldre
Vurdering	Hvert mappekrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 1). Arbeidene vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav må være godkjent før avsluttende vurdering (eksamen) som omfatter de fagspesifikke emnene.
Litteratur	• Kirkevold, M., Brodtkorp, K. & Ranhoff, A. H. (Red.). (2014). <i>Geriatrisk sykepleie: God omsorg til den gamle pasienten</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Tretteteig, S. (Red.). (2016). <i>Demensboka: lærebok for helse- og omsorgspersonell</i>. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse. • Helse- og sosiallover www.lovdato.no • Nasjonale planer og retningslinjer fra departement og direktorat

Tillegglitteratur	• Brooker, D. (2013). <i>Personsentrert demensomsorg: veien til bedre tjenester</i>. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse • Engedal, K. (2008). <i>Lærebok, alderspsykiatri i praksis</i>. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse • Rokstad, A. M. M. (2014). <i>Se hvem jeg er!: personsentrert omsorg ved demens</i>. Oslo: Universitetsforlaget. • Tuntland, H. (Red.). (2005). <i>Sykdommer hos eldre</i>. Oslo: Damm og Søn. • Wyller, T.B. (2015). <i>Geriatry: En medisinsk lærebok</i>. Oslo: Gyldendal norsk forlag

10.4 Emne 4: Organisering, system og ledelse

Emnekode	00HH12D
Omfang	7 fagskolepoeng
Innhold	Emne 4 handler om ulike aktører, organisering og samhandling i pasient- og omsorgsforløpene. Emnet skal også gi studentene kunnskaper og ferdigheter i kommunikasjon og veiledning og forberede studentene på praksisperioden.
Forutsetninger	Bestått eksamen i emne 1
Læringsutbytte	Kunnskap Studenten • har innsikt i pasientforløp og kunnskap om aktørenes roller og ansvar • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helsetjenester • har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper • har innsikt i kunnskapsbasert praksis og kjennskap til omsorgsforskning • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskaping i samfunnet Ferdigheter Studenten • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere og pårørende • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer • kan kartlegge observasjoner, bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren • kan anvende velferdsteknologi i utviklingsarbeid • kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie og nettverk Generell kompetanse Studenten • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren

	• kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
Sentrale temaer	4a. Aktører i pasientforløpet • Familieomsorg • Kommunale helse- og omsorgstjenester • Specialisthelsetjenester • Andre aktuelle tjenester • Frivillige arbeid 4b. Organisering av eldreomsorgen • Organisering og ledelse • Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene • BEON- prinsippet • Samarbeid med familie og frivillige aktører • Tverrfaglig og flerfaglig samarbeid 4c. Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy • Yrkesrolle og identitet • Kunnskapsbasert praksis • Arbeidskultur, kreativitet og endringskompetanse • Utviklingsarbeid • Kulturmangfold og yrkesutøvelse • Individuell plan • eHelse • Dokumentasjon og IKT • Velferdsteknologi • Saksbehandling 4d. Kommunikasjon og veiledning • Relasjonskompetanse • Kommunikasjons- og veiledningskompetanse • Grunnleggende pedagogiske prinsipper
Mappekrav	1. Pasientforløp – samarbeid og organisering 2. Veiledning og ledelse
Vurdering	Mappekravet vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav (vedlegg 1). Arbeidet vurderes med godkjent/ikke godkjent, og alle mappekrav i emne 2, 3 og 4 må være godkjent før avsluttende vurdering (eksamen) som omfatter de fagspesifikke emnene.

Litteratur	• Befring, A. K. (2015). <i>Helsepolitikk og ledelse: styringssystemet for staten, velferdsstaten og helsetjenesten</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Eide, H. & Eide, T. (2017). <i>Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling, konfliktløsning og etikk</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk. • Skau, G. M. (2017). <i>Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker</i>. (5. utg.). Oslo: Cappelen Akademisk. • Tretteteig, S. (Red.). (2016). <i>Demensboka: lærebok for helse- og omsorgspersonell</i>. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse. • Helse- og sosiallover www.lovdatab.no • Nasjonale planer og retningslinjer fra departement og direktorat
Tillegglitteratur	• Lingås, L. G. (2006). <i>Organisering og yrkesutøvelse</i>. Oslo: Damm. • Nortvedt, M. W., Jamtvedt, G., Graverholt, B., Nordheim, L.V & Reinart, L. M. (2012). <i>Jobb kunnskapsbasert!: En arbeidsbok</i>. Oslo: Akribe • Orvik, A. (2015). <i>Organisatorisk kompetanse: Innføring i profesjonskunnskap og klinisk ledelse</i>. Oslo: Cappelen Damm AS. • Vabo, G. (2014). <i>Dokumentasjon i sykepleie</i>. Oslo: Cappelen Damm.

10.5 Praksis

Emnekode	00HH12P
Omfang	10 uker
Innhold	Praksis gjennomføres som utplassering eller som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass.
Forutsetninger	Bestått eksamen i emne 1, 2, 3 og 4
Læringsutbytte	E-LUB for praksis er utledet fra overordnede LUB. Studenten må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse disse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov. Kunnskaper Studenten • har kunnskap om hva som kjennetegner den geriatriske pasienten og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos eldre • har kunnskap om organisering av eldreomsorgen og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om utviklingsprosjekter i helse- og omsorgssektoren Ferdigheter Studenten • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede eldre om livsstilsendringer og om mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om den geriatriske pasienten til å delta i behandling og rehabilitering, og til å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar brukerens behov for pleie og omsorg • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos eldre brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis

	Generell kompetanse Studenten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den eldre brukerens integritet, og faglig forsvarlighet i praksis • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den eldre brukerens individuelle behov • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til eldre brukere • kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester til eldre, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen
Arbeidskrav	Praksisutplassering: • Turnusplan • Arbeidskrav 1 Studentmappe • Arbeidskrav 2 Livshistorieintervju • Arbeidskrav 3 God ernæringspraksis • Arbeidskrav 4 Praksisrapport Utviklingsarbeid: • Arbeidsplan • Arbeidskrav 1 Studentmappe • Arbeidskrav 2 Prosjekt- og framdriftsplan • Arbeidskrav 3 Presentasjon av utviklingsarbeid • Arbeidskrav 4 Prosjektrapport
Vurdering	Studenten blir vurdert til bestått/ikke bestått praksis. Se egne retningslinjer for praksisutplassering og utviklingsarbeid på egen arbeidsplass.
Litteratur	• Faglitteratur fra tidligere emner • Selvvalgt litteratur • Andersen, E. S. & Schwencke, E. (2012). <i>Prosjektarbeid. En veiledning for studenter.</i> (utg. 4). Oslo: NKI Forlaget • Dalland, O. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving.</i> Oslo: Gyldendal akademiske forlag

10.6 Emne 5: Hovedprosjekt

Emnekode	00HH12E
Omfang	14 fagskolepoeng
Innhold	Dette emnet er et obligatorisk fordypningsarbeid. Tema for hovedprosjektet skal være praksisrettet, og konkret knyttet til praksis og et eller flere temaer i utdanningens emner. Studentene skal gjennom hovedprosjektet vise refleksjon og bruke både teori og erfaringer fra praksis.
Forutsetninger	Bestått eksamen i emne 1, 2, 3 og 4, samt praksis
Læringsutbytte	Kunnskap Studenten • har innsikt i kunnskapsbasert praksis • har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om nasjonale planer, utviklingsprosjekter og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med eldre Ferdigheter Studenten • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til arbeid med eldre • kan anvende kunnskap til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med eldre • kan, innenfor eget ansvars- og arbeidsområde, planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter for eldre Generell kompetanse Studenten • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at brukermedvirkning, den eldre brukerens integritet, og faglig forsvarlighet ivaretas • kan gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen, bidra til å bedre kvaliteten på arbeidsplassens tjenestetilbud

Arbeidskrav	Prosjekt- og framdriftsplan: Innen fastsatt tidspunkt må studenten ha levert forslag til framdriftsplan med tema, foreløpig/tentativ problemstilling, metodevalg og litteratur. Dette godkjennes av veileder innen 14 dager. Besvarelsen leveres til fastsatt tid i 4. semester. Erfaringer fra praksisperioden knyttes til hovedprosjektet. Studenten har tilbud om fire veiledningstimer i løpet av skriveperioden. I tillegg kan det arrangeres oppgaveseminarer der studentene presenterer sine foreløpige arbeider for medstudenter og veileder. Hensikten er å gi felles veiledning og respons på foreløpig læringsutbytte, både for de som legger frem og for de som er deltakere. Hovedprosjekt: Skriftlig individuelt hovedprosjekt på 4.500 ord +/- 10 % Se egne retningslinjer for hovedprosjekt, emne 5.
Vurdering	Studenten skriver et hovedprosjekt med påfølgende muntlig høring som utgjør avsluttende eksamen for studiet. Hovedprosjektet vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for hovedprosjekt (vedlegg 3).
Litteratur	• Faglitteratur fra tidligere emner • Selvvalgt litteratur • Andersen, E. S. & Schwencke, E. (2012). <i>Prosjektarbeid. En veiledning for studenter.</i> (utg. 4). Oslo: NKI Forlaget • Dalland, O. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving.</i> Oslo: Gyldendal akademiske forlag

11 Oversikt mappekrav (emne 1-4)/arbeidskrav (praksis og emne 5)

Emne	Mappekrav/ studiekraft	Maks ant. ord/ Ind./Gruppe	Vurdering
Emne 1	Etikk	2000/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Psykologi og sosiologi	2000/individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Kommunikasjon og samhandling	2000/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Stats- og kommunalkunnskap	1500 /individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Presentasjonsmappe – 2 utvalgte mappekrav, påfølgende muntlig høring		Gradert karakter, ekstern sensor
Emne 2	Helsefremmende og forebyggende arbeid for eldre	2000 /individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Rehabilitering	2000 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
Emne 3	Somatiske sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse	2000/individuell	Godkjent/ikke godkjent
	Demens og personsentrert omsorg	2000 /gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Forvirringstilstander og psykiske lidelser hos eldre	2000 /individuell	Godkjent/ikke godkjent
Emne 4	Pasientforløp – samarbeid og organisering	2000 /individuell/gruppe	Godkjent/ikke godkjent
	Veiledning og ledelse	2000 /individuell/gruppe	Godkjent/ikke godkjent

Emne 2, 3 og 4	Presentasjonsmappe, 1 utvalgt og godkjent mappekraft fra hver av emnene 2, 3 og 4, påfølgende muntlig høring		Gradert karakter, ekstern sensor
Praksis (Praksisutplassering/ Utviklingsarbeid)	Praksisutplassering: • Turnusplan • Arbeidskrav 1 Studentmappe • Arbeidskrav 2 Livshistorieintervju • Arbeidskrav 3 God ernæringspraksis • Arbeidskrav 4 Praksisrapport Utviklingsarbeid: • Arbeidsplan • Arbeidskrav 1 Studentmappe • Arbeidskrav 2 Prosjekt- og framdriftsplan • Arbeidskrav 3 Presentasjon av utviklingsarbeid • Arbeidskrav 4 Prosjektrapport	Individuelt	Bestått/ikke bestått
Emne 5	Hovedprosjekt med muntlig høring	4500 ord/individuell	Gradert karakter, ekstern sensor

Vedlegg 1 Formelle krav og vurderingskriterier for mappekrav

Formelle krav til innhold i mappekrav	Kriterier for vurdering av mappekrav	Vurderingsform
• Forside • Evt. Forord • Innholdsfortegnelse • Innledning • Svar på alle oppgaver i mappekravet eller svar på en selvvalgt problemstillingen innenfor gitt tema • Litteraturliste og referanser i teksten • Refleksjonsnotat • Logg ved gruppearbeid • Omfang: 1500-2000 ord ± 10 % (f.o.m. innledning t.o.m. konklusjon), se hvert enkelt mappekrav • Følge Fagskolens retningslinjer for oppgaveskriving (skrift, linjeavstand, overskrifter, kildehenvisninger og anonymisering)	• Viser faglig kompetanse i forhold til aktuelle læringsutbyttebeskrivelser i studieplanen • Viser fagarbeiderens funksjon • Viser selvstendighet, evne til kritisk refleksjon, samt saklig drøfting • Oversiktighet og ryddighet • Følger formelle krav til innhold i mappa • Originalitet (ikke påfallende likhet med andre besvarelser eller publisert materiale)	• Utfyllende tilbakemeldinger fra faglærer • Vurderes med <i>godkjent / ikke godkjent</i>

Vedlegg 2 Formelle krav og vurderingskriterier for presentasjonsmapper m/muntlig høring

Formelle krav til innhold i presentasjonsmappa	Kriterier for vurdering	Vurderingsform
• Forside • Innholdsfortegnelse • Felles innledning, med begrunnelse for valg, kort om valgte mappekrav og forbedringer • Et gitt antall godkjente og bearbeidede mappekrav (f.o.m. innledning t.o.m. litteraturliste) • Refleksjonsnotat • Følge Fagskolens retningslinjer for oppgaveskriving (skrift, linjeavstand, overskrifter, kildehenvisninger og anonymisering)	• Viser faglig kompetanse i forhold til aktuelle læringsutbyttebeskrivelser i studieplanen • Viser fagarbeiderens funksjon • Viser selvstendighet, evne til kritisk refleksjon, samt saklig drøfting • Oversiktighet og ryddighet • Følger formelle krav til innhold i presentasjonsmappa • Originalitet (ikke påfallende likhet med andre besvarelser eller publisert materiale)	• Samlet vurdering av presentasjonsmappe og muntlig høring • Gradert karakter (A-F), der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått

Vedlegg 3 Formelle krav og vurderingskriterier for hovedprosjekt m/muntlig høring

Formelle krav til innhold i hovedprosjekt	Kriterier for vurdering	Vurderingsform
• Forside • Evt. Forord • Innholdsfortegnelse • Innledning • Metode • Faglig del • Drøfting • Konklusjon • Litteraturliste og referanser i teksten • Refleksjonsnotat • Omfang: 4500 ord ± 10 % (f.o.m. innledning t.o.m. konklusjon) • Følge Fagskolens retningslinjer for oppgaveskriving (skrift, linjeavstand, overskrifter, kildehenvisninger og anonymisering)	• Viser faglig kompetanse i forhold til aktuelle læringsutbytter i studieplanen • Er praksisrelatert og viser fagarbeiderens funksjon • Holder seg til det valgte temaet og svarer på problemstillingen • Hensiktsmessig metodevalg og kildebruk • Viser selvstendighet, evne til kritisk refleksjon, samt saklig drøfting • Oversiktighet og ryddighet • Følger formelle krav til innhold i hovedprosjekt • Originalitet (ikke påfallende likhet med andre besvarelser eller publisert materiale)	• Samlet vurdering av det skriftlige hovedprosjekt og muntlig høring • Gradert karakter (A-F), der A er beste karakter. Det kreves karakteren E eller bedre for at eksamen skal være bestått